

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2020 roku wydanym w sprawie z powództwa D. C. przeciwko (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowej z siedzibą w K. o zapłatę, Sąd Rejonowy w Kaliszu w punkcie 1. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 400 euro z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 lipca 2019 roku do dnia zapłaty; w punkcie 2. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3 617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, sygn. akt V GC 1719/19. (wyrok k. 109, uzasadnienie k. 116-120)

Apelację od powyższego wyroku złożyła pozwana zaskarżając go w całości i zarzucając:

1. błędne ustalenie faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie i naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowodną ocenę dowodów i w konsekwencji sprzeczne z nimi ustalenie faktów, że spółka (...) złożyła powodowi oświadczenie o potrąceniu kary umownej z przewoźnym podczas gdy powód nie wykazał aby spółka ta złożyła mu takie oświadczenie;
2. błędne ustalenie faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie i naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów i w konsekwencji sprzeczne z nimi ustalenie faktów, że powód miał obowiązek zapłaty kary umownej na rzecz spółki (...) podczas gdy powód nie wykazał aby taki obowiązek istniał i jaka była jego treść;
3. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 23 ust. 5 w zw. z art. 41 ust. 1 oraz art. 41 ust. 2 Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że przewoźnik może odpowiadać za szkodę w razie opóźnienia dostawy w oparciu o karę umowną podczas gdy, zgodnie z tymi przepisami kara umowna z tytułu opóźnienia dostawy podlegającej Konwencji CMR jest nieważna;
4. błędne ustalenie faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie i naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów i w konsekwencji sprzeczne z nimi ustalenie faktów, że pozwany wyrządził powodowi szkodę w związku z opóźnieniem przewozu, że wysokość tej szkody wyniosła 2 400 euro, oraz że istniał związek przyczynowy pomiędzy opóźnieniem dostawy a obowiązkiem zapłaty przez powoda kary umownej na rzecz włoskiej spółki, podczas gdy powód nie wykazał ani faktu wyrządzenia szkody, ani jej wysokości, ani też istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy opóźnieniem dostawy a powstaniem obowiązku zapłaty przez niego kary umownej.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego przed Sądem I i II instancji według norm przepisanych (apelacja k. 124-127v.)

W odpowiedzi na apelację pozwanej, powód wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od pozwanej na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych za postępowanie odwoławcze wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (odpowiedź na apelację k. 140-140v.)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Za uzasadniony uznać należy zarzut naruszenia przepisu art. 41 w zw. z art. 23 ust. 5 konwencji CMR (zarzut 3 apelacji).

Stanowisko pozwanej, zgodnie z którym wymierzenie przez powoda pozwanej kary umownej z tytułu opóźnienia dostawy nie było dopuszczalne, jest trafne. Jak bowiem stanowi Konwencja CMR: z zastrzeżeniem postanowień

artykułu 40 jest nieważna i pozbawiona mocy każda klauzula, która pośrednio lub bezpośrednio naruszałaby postanowienia niniejszej Konwencji. Nieważność takich klauzul nie pociąga za sobą nieważności pozostałych postanowień umowy (art. 41 ust. 1). Zapis art. 23 ust 5 CMR stanowi zaś, iż w razie opóźnienia dostawy, jeżeli osoba uprawniona udowodni, że wynika stąd dla niej szkoda, przewoźnik obowiązany jest zapłacić odszkodowanie, które nie może przewyższyć kwoty przewoźnego.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem, iż przepisy Konwencji jako przepisy szczególne w zakresie w niej uregulowanym mają pierwszeństwo przed przepisami ogólnymi regulującymi odpowiedzialność za nienależyte wykonanie umowy zawarte w kodeksie cywilnym. Konwencja CMR w sposób szczegółowy reguluje prawa i obowiązki stron umowy międzynarodowego przewozu towarów, w tym także zasady odpowiedzialności za niewłaściwe wykonanie przewozu (art. 17 i nast. Konwencji) oraz zasady i tryb dochodzenia roszczeń (art. 30 i nast. Konwencji). (...) Przepisem ogólnym statuującym odpowiedzialność przewoźnika za opóźnienie dostawy jest art. 17 Konwencji CMR, zaś przepisem definiującym pojęcie opóźnienia terminu dostawy jest przepis art. 19 Konwencji. Z przepisów Konwencji nie wynika wprost, jakie szkody będące następstwem opóźnienia mają znaczenie prawne i podlegają zaspokojeniu. Istotne znaczenie ma jednak przepis art. 23 ust. 5 Konwencji CMR. Stanowi on znaczące utrudnienie w dochodzeniu roszczeń z tego tytułu przewidzianych w Konwencji i nakłada obowiązek udowodnienia szkody stanowiącej następstwo opóźnienia na osobę uprawnioną.

Z istoty instytucji kary umownej, przewidzianej w art. 483 k.c. wynika, że wierzyciel, dla którego zastrzeżona została kara umowna nie ma obowiązku wykazania faktu poniesienia szkody oraz jej wysokości, a do realizacji przysługującego mu roszczenia o zapłatę kary umownej wystarczy wykazanie istnienia i treści zobowiązania łączącego go z dłużnikiem, a także faktu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 roku, V CK 869/2004; wyrok Sądu Apelacyjnego

w Krakowie z dnia 6 września 2012 roku, I ACa 756/2012). Tymczasem, zgodnie z art. 23 ust. 5 Konwencji CMR to osoba uprawniona musi udowodnić rzeczywistą wysokość poniesionej szkody, co warunkuje przyznanie jej odszkodowania. Zastrzeżenie w istocie odpowiadające zastrzeżeniu kary umownej na wypadek opóźnienia dostawy, niewątpliwie przenosi ciężar dowodu istnienia i wysokości szkody za opóźnienie dostawy na przewoźnika. Przepis art. 41 ust. 2 Konwencji CMR ma charakter bezwzględnie obowiązujący i wyraźnie zakazuje wprowadzania do umów postanowień naruszających przepisy Konwencji CMR, w tym klauzul przenoszących ciężar dowodu. Zastrzeżenie kary umownej za opóźnienie

w przewozie jest zatem nieważne (por wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 22 listopada 2013 roku, VII Ga 220/13, cytowany za portalem orzeczeń sądów powszechnych, podobnie w wyrokach Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 03 kwietnia 2012 roku, sygn. akt V Ga 20/12 oraz Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 27 grudnia 2013 roku, VII Ga 254/13; j.w.)

Skoro zatem dla dochodzenia odszkodowania za opóźnienie dostawy konieczne jest wykazanie przez osobę uprawnioną szkody, to taki obowiązek tym bardziej spoczywa na takiej osobie. Klauzula kary umownej, jako podstawa do dochodzenia kwoty potrącenia dokonanego przez nadawcę z należnego powodowi wynagrodzenia (k. 89), jest więc sprzeczna z art. 23 ust. 5 w zw. z art. 41 Konwencji CMR, i jako taka nie ma mocy wiążącej i nie mogła stanowić podstawy do wymierzenia pozwanej jakiegokolwiek kary umownej w ustalonym w sprawie stanie faktycznym.

Strona powodowa nie wykazała jednocześnie faktu poniesienia szkody (art. 23 ust. 5 Konwencji CMR), tj. faktu, że na skutek opóźnienia doszło do szkody u odbiorcy zamówionego towaru, co czyni zasadnym zarzut 4 apelacji.

Twierdzenia powoda, iż opóźnienie rozładunku spowodowało, że nie pracowała duża maszyna do mebli, którą obsługiwało ok. 30 ludzi (zeznania powoda D. C. – k. 106), czy też, że kontrahent z W. mówił, że spowodowało to opóźnienie

w produkcji (zeznania świadka H. B. k. 92), są gołosłowne. Powód nie wskazał żadnych dowodów, że faktycznie do powstania szkody z tytułu opóźnionej dostawy doszło, jak też nie wykazał rozmiaru tej szkody. Wbrew bowiem

stanowisku Sądu I instancji nie stanowi szkody wysokość noty obciążeniowej wystawionej przez nadawcę, który nawet nie wskazał na jakiej podstawie ustalił swoją szkodę w tym wymiarze (stąd powyższe rozważania odnośnie do ewentualnego zastrzeżenia kary umownej), ani że ją rzeczywiście poniósł.

Nadto zważyć należy, że z chwilą przyjęcia towaru oraz podpisania listu przewozowego CMR przez odbiorcę towaru (k. 11), to wyłącznie odbiorca, jako osoba uprawniona, stał się legitymowany do dochodzenia roszczeń przeciwko przewoźnikowi (art. 12 i 13 Konwencji CMR).

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 14 kwietnia 2016 roku, II CSK 338/15, osobą legitymowaną do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkód w substancji towaru jest - z mocy przepisów Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) sporządzonej w Genewie dnia 19 maja 1956 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 49, poz. 238 ze zm.) - nadawca albo odbiorca, w zależności od tego, któremu z nich przysługuje prawo rozporządzania towarem. Prawo to wygasa po stronie nadawcy z mocy art. 12 ust. 2 Konwencji CMR z chwilą wykonania przez odbiorcę uprawnień, o których mowa w art. 13 ust. 1 Konwencji CMR, a postacią substytutu tego prawa do rozporządzania towarem jest m.in. dochodzenie roszczeń odszkodowawczych. Z chwilą więc bezspornego przekazania odbiorcy za pokwitowaniem przesyłki wraz z drugim egzemplarzem listu przewozowego to już tylko odbiorca, a nie nadawca uprawniony jest do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkód w przesyłce i to nawet niezależnie od tego, gdzie ta przesyłka się znajduje (Leagalis numer (...)). W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał także, że regulacja Konwencji jest wyczerpująca, i wyklucza zastosowanie normy ogólnej art. 471 k.c. dotyczącej odpowiedzialności kontraktowej.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym było ustalenie, że do wydania towaru doszło wskazanemu w liście przewozowym odbiorcy, co prowadzi do uznania, że nadawca utracił legitymację w niniejszym procesie na rzecz odbiorcy.

Uprawniony jest zatem wniosek prawny, że w realiach rozpoznawanej sprawy, tylko obciążenie powoda przez odbiorcę dostawy obowiązkiem odszkodowawczym w wykazanej wysokości (w znaczeniu rozmiaru szkody) mogło skutkować skierowaniem przez powoda tego roszczenia przeciwko pozwanej, jako podwykonawcy.

Jeśli zatem powód w niniejszej sprawie nie jest osobą uprawnioną do dochodzenia odszkodowania za opóźnienie w dostawie, to jego odwołanie się do art. 23 ust. 5 Konwencji CMR, jako podstawy roszczenia objętego pozwem, nie może odnieść skutku. W konsekwencji więc jego powództwo w rozpoznawanej sprawie winno być oddalone.

Powyższe stanowisko czyni bezprzedmiotowymi rozważania w odniesieniu do pozostałych zarzutów apelacji, wobec czego Sąd Okręgowy już do nich się nie odnosił.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i wskazanych wyżej przepisów prawa materialnego, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie I.1. wyroku powództwo oddalił.

W konsekwencji zmianie uległo rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, które powinny zostać rozliczne w oparciu o art. 98 § 1 i § 3 k.p.c.

w zw. z art. 99 k.p.c. i zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu powód powinien zwrócić pozwanej poniesione przez nią koszty, na które składa się: opłata skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł oraz koszty wynagrodzenia jej pełnomocnika w wysokości 3 600 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz. U. z 2018 roku, poz. 265), które to Sąd Okręgowy zasądził w punkcie I.2 wyroku.

Na tej samej zasadzie Sąd Okręgowy orzekł w punkcie II. wyroku o kosztach postępowania apelacyjnego. Na koszty te w wysokości 2 550 zł złożyły się: opłata od apelacji – 750 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej – 1800 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 przywołanego wyżej rozporządzenia.